

Sámové v Norsku

Michaela Dražková, Barbora Frolíková, Pavla Blaszczyková, 2016.

Úvod a cíl práce

Sámové jsou národem bez státu, zato národem velmi specifickým. Bývají označováni také jako Laponci, ovšem toto označení je spíše pejorativního charakteru, jelikož výraz Lapp ve starošvédštině znamená „hadr“. Pojem však mohl vzniknout jak vinou nižší životní úrovně Sámů oproti majoritě, tak kvůli jejich tradičnímu odívání v sobí kožešiny. Jejich legendy praví, že se národ zrodil přímo z ledu, který roztavila pohledem svých žhavých očí Maddarakka, paní lásky.¹⁾

V dnešní době Sámové žijí na území Laponska, což je oblast Norska, Finska, Švédska, ruského poloostrova Kola a Severní Kaloty. Nejpočetnější zastoupení mají v Norsku, kde jich žije v zapolárních oblastech okolo 20 000. Právě na norské Sámy se tato práce zaměřuje. Klade si za cíl celkově charakterizovat danou minoritu, poznat její historii a tradice, a na základě těchto zjištění pochopit problematiku současného soužití minority Sámů s majoritou Norů. Cílem je tedy nalézt odpověď na hlavní výzkumnou otázku: „*Jaká jsou hlavní kulturní specifika Sámů v Norsku?*“. K zodpovězení a doplnění této otázky pomohou následující výzkumné podotázky:

- Jak jsou Sámové vnímáni norskou majoritou?
- Jaký mají Sámové vztah k Norům?
- Jaká je tradiční sámská kultura?
- Zachovávají si Sámové v Norsku tradiční kulturu i v současné době? Pokud ano, v jaké podobě?

Literární rešerše

Jednou z publikací, která se věnuje problematice Sámů, je kniha s příznačným názvem **Sámové**. Autory knihy jsou: Vendula Hingarová, Alexandra Hubáčková a Michal Kovár. Tato kniha je z roku 2009 a věnuje se především jazyku, literatuře, a společnosti. Je to první komplexnější publikace,

sloužící ke studiu Sámů. Mimo jiné se zde píše i tom, jak Sámové, ačkoli ještě donedávna museli čelit politice asimilace, dosáhli toho, že dnes mají vlastní parlament, vlastní politické strany, státem garantovanou výuku sámštiny, vlastní univerzitu, nebo rozhlasové a televizní stanice. Tohoto všeho Sámové dosáhli v průběhu posledních několika let, a také díky tomu se v dnešní době stávají předmětem zájmu a obdivu.²⁾

Historií Sámů v Norsku se zabývá cestopis **Děti severských šamanů** od Nelly Rasmussenové. Sama autorka této knihy, žila dlouhé měsíce v těch nejsevernějších částech Norska v oblasti fjordů, kde se spřátelila s desítkami Sámů. Kniha popisuje jejich dějiny, například vybírání daní z roku 900 n.l., kdy byly daně vybírány v podobě sobích, či medvědích kožešin. Také se zde dočteme o tradičním sámském obydlí, o historii sámského jazyka a jeho útlaku norštinou, která byla do škol násilně zaváděna. Autorka se blíže věnuje konfliktům mezi Nory a Sámy. Jako příklad je možné uvést zákon z roku 1902, který rozlišoval Nory od Laponců. jedním z důvodů tohoto zákona bylo znemožnit Sámům vlastnění půdy. Autorka dále knihu prokládá popisem svých cest právě na severu Norska.³⁾

O různých zajímavostech ze života Sámů je možno se dočíst v elektronickém periodiku **severske listy.cz**. Jsou zde uvedeny jak základní informace, tak různé detaily, jako například článek o tradičním zpěvu Sámů - Joik, nebo o jejich obydlí, či chovu sobů. Tento web se ovšem věnuje jak finským tak norským Sámům.⁴⁾

O historii a proměnách sámských nomádů od historie po současnost pojednává článek **Sami reindeer-herders today: Image or reality?**, ve kterém se dozvídáme, jak probíhala a stále probíhá proměna Sámů jako pastevců sobů v občany s širokým politickým i ekonomickým smýšlením.⁵⁾

Článek **Diet and lifestyle of the Sami of southern Lapland in the 1930s-1950s and today** porovnává životní styl Sámů v období let 1930 - 1950 a v dnešní době. Popisuje, že pro kočovné Sámy byly nejdůležitějším prvkem jídelníčku tučné ryby, kvůli velké spotřebě energie. Dnešní Sámové kromě masa přijímají i dostatek zeleniny. Také popisuje rozdílnou roli muže, který pracoval často daleko od domova, a ženy, která se doma starala o zemědělství a děti.⁶⁾

Charakteristickou sámské minority se zabývá krátký dokument **Sami People**. Jako důležité kulturní specifikum, které dělá sámskou menšinu unikátní, zmiňuje jejich náboženství. Sámové věří, že i neživé věci mají svou duši. Tato víra je patrná i v tradičním a velmi osobním zpěvu joik, který právě duši objektu nebo osoby oslavuje. Dokument také zmiňuje střípky historie. Například dopady havárie Černobylu, kvůli které přišli obyvatelé severní Skandinávie o hlavní zdroj výživy - chov sobů, protože většina zvířat musela být zlikvidována jako radioaktivní odpad.⁷⁾

Metodologie

V práci je využito kvalitativních výzkumných metod s využitím kvantitativních dat ze sekundárních zdrojů. Rozdíl mezi nimi spočívá jak v rozsahu, tak v hloubce získaných informací. Kvantitativní metody jsou zaměřeny na získávání informací od většího počtu respondentů při relativně nízké časové náročnosti, ovšem získané informace jsou ochuzeny na jejich hloubce a podrobnosti. Tyto výzkumné metody jsou vhodné pro různé statistické grafy, či tabulky. Příkladem je výzkum veřejného mínění. Kvantitativní výzkum je vhodné použít jako tzv. odrazový můstek a doplnit ho výzkumem kvalitativním. Ten se oproti kvantitativnímu výzkumu vyznačuje menším počtem respondentů a větší časovou náročností. Ptáme se při něm v především na otázky začínající jak a proč, což nám pomůže dostat se do větší hloubky zkoumané problematiky.

Pokud bychom práci rozdělili na dvě části, a to část teoretickou a část vlastní, dá se říci,

že u první části převažuje zejména metoda kvalitativního výzkumu s využitím kvantitativních dat. Konkrétně byla využita technika sběru sekundárních dat, a to především z odborné literatury a akademických prací, zabývajících se řešenou problematikou. Při sběru informací pro vlastní část práce byla použita například technika sběru dat za pomoci polostandardizovaného rozhovoru s našimi respondenty.

Respondenti

Respondentů, kteří byli ochotni odpovědět na naše dotazy bylo celkem 7, z nichž tři jsou Sámové, tři Norové a jeden nezávislý pozorovatel z Nizozemí, který se studiem Sámů zabývá. S respondenty jsme komunikovaly na sociálních sítích Facebook, Instagram a Interpals, přes které byly s respondenty vedeny polostandardizované rozhovory. Sámští respondenti však často nebyli ochotni zodpovídat všechny dotazy a odkazovali nás na internetové stránky.

Jméno	Věk	Bydliště
Erlend	32	Ulsteinvik
Jonas	20	Maura
Fredrik	23	Arendal
Jan	54	Stavanger
Ken Even Berg	28	Tromso
Tor-Emil	34	Oslo
Joeri Groen	27	Holandsko

Ken Even Berk je norský Sám, který pochází přímo ze „sobí rodiny“, a žije v oblasti Tromso. Ken bydlí ve městě, kde vystudoval vysokou školu, a má zde i práci, ovšem pravidelně dojíždí za svými rodiči a snaží se dodržovat sámské zvyky. Do jeho běžného života se řadí jak starost o soby, tak i oblékání sámských krojů.

Dalším sámským respondentem je Tor-Emil. Pochází se sámské rodiny, která dodržuje sámské tradice, nicméně momentálně žije v Oslu, kam se přestěhoval kvůli studiu žurnalistiky, kterou se také živí v redakci Norwegian Broadcasting.

Jonas je dvacetiletý norský student. Právě dokončil roční vojenskou službu u hradní strážce, která je v Norsku povinná, a chystá se jít studovat vysokou školu v oboru informatika.

Za starší norskou generaci odpovídal respondent Jan. Kromě politiky se zajímá o psychologii, filozofii a další vědy. Z toho důvodu jsou jeho názory pro naši práci velmi přínosné.

Dalším z norských respondentů je Erlend, dvaatřicetiletý kuchař, momentálně žijící v Ulsteinviku na ostrově Hareidlandet.

Poslední respondent z Norska je Fredrik, student historie. Žije na jihu Norska, v oblasti, kde se Sámové nevyskytují, takže je možné porovnat, zda se dle oblastí názory na minoritu liší.

Joeri Groen je Holanďan, který se zabývá studiem Sámů. Zodpověděl nám některé otázky týkající se především obecných informací o Sámech.

Statistické údaje o Sámech

Tato kapitola se bude zabývat konkrétními statistickými údaji ohledně Sámů, a to konkrétně údaji týkající se populace a počtu lidí mluvících sámskými jazyky.

Populace

Žádné statistické údaje neuvádí přesná čísla sámské populace. Takové údaje jsou těžko dohledatelné, což je způsobeno mnoha důvody. Jedním z nich je asimilace sámského národa, jež zapříčiňuje, že mnoho Sámů v dnešní době již ani neví, jaké jsou jejich kořeny. Dalším důvodem je také to, že etnicita není při sčítání obyvatel zohledňována.⁸⁾ Ovšem obecné statistiky uvádí počet 85 000 až 100 000 tisíc lidí, přičemž alespoň polovina by měla žít právě v Norsku. Graf nám znázorňuje, že většina obyvatel hlásící se k sámskému původu žije na území Norska. Na druhém místě se nachází Švédsko, kde jich žije zhruba 29 procent z celkového počtu. Devět procent Sámů žije ve Finsku a na posledním místě v počtu sámského obyvatelstva je Rusko s pouhými třemi procenty. Z celkového počtu Sámů je cca 11 000 Sámů registrováno ve volebním seznamu, což je *soupis všech Sámů nad 18 let věku, kteří se zapsali k volbám a účastní se voleb do Sámediggi (sámský parlament)*.⁹⁾

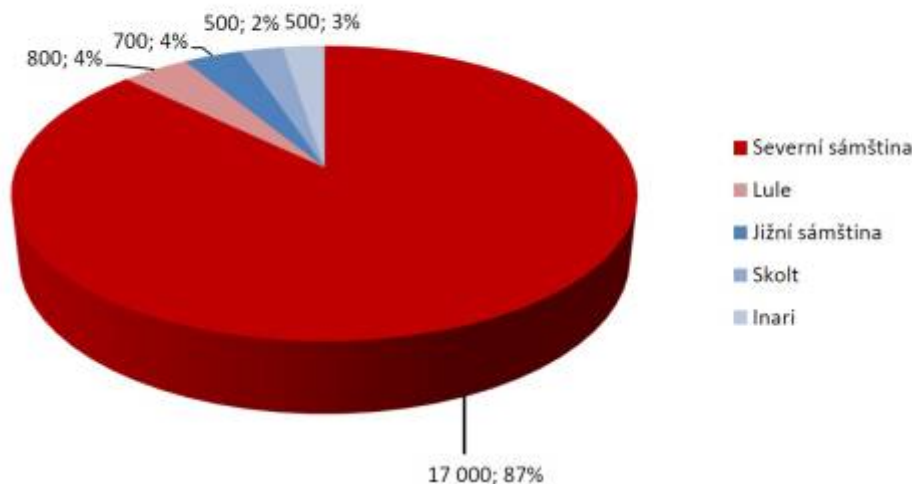

graf č. 1: *Počet Sámů v severských zemích* ¹⁰⁾

Jazyk

Sámské neboli Laponské jazyky se řadí do ugrofinské větve uralských jazyků. Sámština ovšem není jednotným jazykem, ale je to přímo celá skupina jazyků. Na obrázku níže můžeme vidět rozmístění sámských jazyků. Severská sámština je používána dodnes a mluví ji největší počet Sámů, jak je vidět v druhém grafu. Ostatní jazyky jsou poté v počtu mluvčích velice vyrovnané. Druhé místo zaujímá luleš, třetí jižní sámština, poté skolt a inari, přičemž počty mluvčích těchto jazyků, se odhadují mezi 500 - 800 jedinci. Dalšími, ovšem méně používanými jazyky jsou umes, piteská sámština, kildin a terská sámština.¹¹⁾ „*Akkalská sámština a kemijská sámština jsou již vymřelými jazyky*“, potvrzuje respondent **Joeri Groen**.

Počet Sámů, hovořících sámskými jazyky

graf. č. 2: Počet Sámů, hovořících sámskými jazyky ¹²⁾

Oblast Sápmi

Sámové obývají oblast zvanou Sápmi, více známou jako Laponsko. Tato oblast zahrnuje severní část Skandinávie a poloostrova Kola v Rusku. Spadá do subarktického podnebního pásma, z čehož převážná část leží až za polárním kruhem. Během zimní sezóny zde tedy panuje polární noc a v létě polární den, v průběhu kterého je vidět půlnoční slunce. V zimě je zase možné spatřit polární záři. Přestože Laponsko má rozlohu kolem 400 000 km², nemá oficiálně vyznačené hranice, proto v rozlehlých tundrovitých plochách stěží poznáte, že se již v oblasti nacházíte. Navíc je oblast zalidněná pouze zhruba 2 000 000 obyvatel, což je 0,2 obyvatele na jeden kilometr čtvereční, z čehož sámské obyvatelstvo tvoří cirka 70 000. ¹³⁾ V Sápmi jsou klasická čtyři roční období, nicméně sámové je tradičně rozlišují osm. ¹⁴⁾ Dle území se také dělí samotní Sámové na lesní, fjellské a mořské. Lesní obývají hluboké lesy a živí se hlavně lovem, tato skupina spadá především do Švédska. Fjellští sámové jsou obyvatelé Finska, kteří žijí na takzvaných fjellech - bezlesých horách s kulatým vrchem. Norští Sámové jsou označováni jako mořští, protože obývají norské pobřeží a živí se, kromě chovu sobů, převážně rybolovem. ¹⁵⁾

Obrázek č. 2: Oblast Sápmi ¹⁶⁾

Historie a politika

Tato kapitola popisuje původ a historii Sámů v rámci Norska a zpletnou cestu sámské menšiny v

průběhu času až k vybudování sámského parlamentu.

„O původu Sámů toho příliš známo není. Podle testů DNA se jedná o potomky kočovníků z Mongolska s výraznými vlivy germánských genů. Není však vůbec sporu, že právě Sámové jsou na území Skandinávie nejdéle.“¹⁷⁾ První zmínka o Sámech, tedy o lidech žijících kdesi na Dalekém severu, pochází z díla Germania od římského dějepisce Publia Cornelia Tacita z roku 98 n.l. V té době měli Sámové mnoho názvů. V 6. století n.l. se objevuje další popis oněch divokých obyvatel severu od historika Procopia. Historik Diaconus uvedl, že na severu žijí lidé, kteří běhají po zasněžených horách na zázračných kusech dřeva a že žijí v oblasti, kde je sníh i v létě a světlo dokonce i v noci. Tímto Diaconus definitivně lokalizoval území dnešních Sámů. Kolem devátého století se z historických záznamů dozvídáme, že obyvatelé severu chovají stáda domestikovaných sobů, z nichž několik slouží jako návnada pro odchyt dalších. Je pozoruhodné, že v tak brzké době již docházelo k záměrné domestikaci zvířat.¹⁸⁾ Původně byli tito obyvatelé nazýváni Laponci, jakožto obyvatelé území, které dostalo název Lappia. Dnes ale Sámové preferují název Sapmi pro oblast, ve které žijí.¹⁹⁾

Až do poloviny 18. stol. neexistovaly mezi severskými státy hranice, a proto si severské státy – Dánsko, Švédsko a Rusko (Norsko bylo součástí dánského království od 1387 – 1814 a poté sdílelo unii se Švédskem do roku 1905) – činily nároky na teritorium obývané Laponci a to převážně z ekonomických důvodů. Po dlouhém období válek a konfliktů byla roku 1751 podepsána separace Dánsko – norského a Švédsko-finského království. Od tohoto roku se Sámové stali občany jednoho nebo druhého království podle toho, v jaké oblasti měli vybudované své zimní obydlí a následně také začali platit daněmu království daně. Tento dokument zvaný „laponský kodex“ rovněž ustanovil práva na užívání půdy, Laponci se mohli se svými soby pohybovat volně přes hranice obou dvou království.²⁰⁾

Od 19. století se v Norsku začaly objevovat nacionalistické tendence podporované vládou. Docházelo ke snaze začlenit sámskou menšinu do okolních majority. Této oficiální menšinové politice, která představuje nerovný vztah mezi Sámy a státem, se říká norvegizace. Stát chtěl docílit asimilace Sámů tím, že ve školách a na úřadech zavedl jako jediný jazyk norštinu.²¹⁾ Zákon z roku 1902 ustanovil, že půdu mohou vlastnit pouze norští občané, kteří prokáží norský původ a zároveň umějí mluvit, číst a psát norským jazykem, a který užívají v každodenním životě. Dále vznikly zákony týkající se uzavírání hranic, což mělo za následek znemožnění volného kočování a putování se soby. Roku 1965 byl však zrušen zákon o půdě a Sámové začali mít stejné práva na půdu jako Norové.²²⁾

Druhá světová válka se na sámské kultuře též podepsala. Sámové byli zataženi do bojů v rámci zemí, ve kterých žili, tudíž se často stávalo, že Sámové museli válčit proti jiným Sámům. Sámové se podíleli na protifašistickém odboji, protože velmi dobře znali území, uměli se rychle adaptovat a byli zdatní v užívání lyží na dlouhou vzdálenost. Po tvrdých bojích začala obnova oblasti Sapmi v Norsku, Švédsku, Finsku a Rusku.²³⁾ I přes silné devastující účinky války a zničení mnoha vesnic si Sámové našli způsob, jak zachovat své kulturní dědictví a jakým způsobem ho rozvíjet v moderní době. Válka také pozitivně poznamenala vzájemné vztahy na severu, jelikož potírala národnostní rozdíly a lidé vzájemně spolupracovali. Po válce docházelo k obnovování vesnic a izolované sámské komunity se začaly otevírat širší společnosti. Změna nastala i v tom, že většina norské populace byla už ochotná přijmout Sámy jako individuality.²⁴⁾

Respondent z Norska **Jonas**, se k tomuto tématu vyjadřuje: „V minulosti byli Sámové obětmi racismu. Například se museli učit norský jazyk a nemohli mluvit ve školách sámsky a podobně. Ale po válce získali více práv a nyní jsou stejně svobodní jako Norové. V sámské oblasti mají Sámové vlastní školy. Jinak však chodí norské i sámské děti do stejných škol, a já si myslím, že o sobě většina v Norsku už stejně přemýšlí jako o Norech.“

Sám **Ken Even Berg** k tomu podotýká: „Do 80. let dvacátého století se vyskytovalo hodně

diskriminace ve vztahu k Sámům, v dnešní době se situace značně zlepšila, ovšem stále se vyskytuje menší diskriminace, ale již pouze v podobně například internetových trollů, či jiných legráček.“

Koncem šedesátých let 20. století bylo oficiálně uznáno právo Sámů chránit a rozvíjet svou kulturu a od 70. let se sámština dostává znovu do škol. Norská vláda začíná poskytovat finanční podporu na vydávání knih, zakládání muzeí a dalších kulturních institucí. I přes veškeré zmíněné snahy se území Sámů dostává do ohrožení kvůli projektu Alta. Ten v sobě obsahoval postavení obrovské vodní elektrárny na stejnojmenné řece, která je hlavním místem obživy Sámů, jelikož se kolem nacházejí výživné pastviny pro chov sobů. Postavení elektrárny by vyžadovalo zaplavení části sámského území. Kvůli tomuto projektu vznikly silné demonstrace a nepokoje, které měly zdárný konec a k vybudování elektrárny nedošlo. Díky tomuto konfliktu se mnohonásobně zvýšila pozornost směrem k Sámům. Začaly se zpracovávat podklady pro zrovnoprávnění sámštiny a pro její užívání v úředním styku. Dále byl předložen návrh zákona o sámském parlamentu a dalších právních náležitostech týkajících se Sámů.²⁵⁾ Tento zákon byl schválen a roku 1987 vznikl norský Sámský parlament, který se nachází v městě Karasjok. Sámský parlament (Samediggi) je volen na čtyři roky a skládá se z 39 členů. V čele stojí prezident, který je, stejně jako ve Finsku a Švédsku jedinou celoročně placenou politickou funkcí.²⁶⁾ Nová budova parlamentu byla otevřena 2. listopadu roku 2000 za přítomnosti norského krále Haralda V. Architektonicky je postaven ve stylu tradičního sámského obydlí lavvo.²⁷⁾

Situace v jaké se sámský parlament nachází v dnešní době je velice zajímavá. Po volbách v roce 2009, můžeme pozorovat výrazné odlišnosti s porovnáním s jinými státy, kde mají Sámové také parlamentní zastoupení. Odlišnosti lze vidět například v politických stranách, kam v Norsku nekandidují jen čistě sámské strany, ale také strany, které mají celonárodní zastoupení. Právě těmto stranám se poté často podaří umístit na předních pozicích, a dostávají se tak paradoxně před strany hájící pouze sámské zájmy. Tato situace je zapříčiněna například tím, že strany, které mají celostátní zastoupení ve svém programu, zdůrazňují, že sámské zájmy poté mohou více prosazovat na parlamentní půdě v Oslu. Další zajímavostí sámského parlamentu v Norsku je poměrně vysoké procento zastoupení žen. Například ve straně Arbeidspartiet, je jejich zastoupení přesně 50 procent. V Sámeggi je v dnešní době na programu především řešení problematiky chovu sobů, také nastávající klimatické změny v Norsku, a také stále aktuální problém nároku Sámů na půdu a vodu nacházející se na sámském území.²⁸⁾

O vztazích mezi Sámy a Nory se respondent **Jan** vyjádřil: *„Dnes v soužití mezi Sámy s Nory nejsou velké problémy. Velká část sámského obyvatelstva se asimilovala do norské kultury a žijí jako Norové po celé zemi. Ačkoliv v severních částech Norska jsou stále někdy menší konflikty mezi tradičními sámskými pastevci sobů a norskými zemědělci, když jsou stáda tažena do pobřežních oblastí, aby před zimou nabrala tukové zásoby. Jinak Norové obecně akceptují veškeré kulturní rozdíly“.*

Na otázku jak vnímají Sámové Nory se také vyjádřil respondent **Ken**. Prozradil, že Sámové jako etnikum dříve vnímalo Nory spíše v negativním slova smyslu, ovšem v druhé polovině 20. století se sámské postavení hodně změnilo, zejména díky Sámskému parlamentu a sámským politickým stranám. *„Jsme podporováni i Evropskou unií, máme sámské školy a také už neexistuje diskriminace sámského jazyka. I díky tomu všemu jsou dnes naše vztahy na neutrální rovině.“*

Kultura

Tato kapitola se zabývá kulturou a poskytne základní přehled o kulturních prvcích, které jsou typické pro sámskou kulturu. Kapitola pojednává o chovu sobů, hrdelním zpěvu joik, o způsobu stravování a oblékání. Dále je zde popsáno sámské tradiční obydlí a sámská vlajka.

Chov sobů

Nejvýraznější sámským kulturním prvkem je chov sobů, který již odedávna, kromě hlavního zdroje potravy, přepravy a využití kůží, měl i náboženský význam. Pasterectví sobů je spojené s vnitřní podstatou sámských lidí, je to pro ně životní styl a smysl života. Práce pastevce je velmi náročná, pastevci nemají žádnou dovolenou, věnují se svému stádu celý rok, pracují v teplotách od minus 30 do minus 40 stupňů. V současné době jim práci ulehčují moderní technologie jako motorové sněžné saně či vrtulníky. U Sámů je vidět rozdělení mužské a ženské role, typické pro takový styl života. Role muže je v pasterectví samotném, v hlídání stáda apod., zatímco role ženy spočívá ve zpracování usmrcených sobů - opracování kůže, sběr krve (ta se poté využívá při vaření), porcování masa. Ženy mají však mnohem důležitější roli, ženy jsou srdcem a duší celé pasterectvé rodiny, jsou to právě ony, které budují zázemí pro chov sobů. Ačkoliv jsou sobi důležití i dnes, pasterectvím a dopravou se již zabývá jen zlomek obyvatelstva, cca 10% Sámů. Většina dnešních Sámů se živí rybolovem a turistickými činnostmi. Tento jev pramení též z faktu, že Sámové se pouhým pasterectvím nemohou v současné době uživit, mladé generace si uvědomují, že pokud se budou chtít věnovat pasterectví, budou si muset najít ještě další zaměstnání, aby pokryly své základní životní náklady.²⁹⁾

Obrázek č. 3: *Pastevec se svým stádem* ³⁰⁾

Joik

Dalším z výrazných specifíků je zpěv joik. Ten však znamená mnohem víc než jen hudbu. Slouží i ke specifickému projevu citu a je určitým spojením mezi člověkem a přírodou. Je charakteristický používáním hrdelního zpěvu a velkých tonálních intervalů. Joik je především improvizace a jeho melodie i rytmus se mění dle situace nebo nálady. Také proto Sámové tímto zpěvem dokáží přivítat nový den, poděkovat za jídlo, uklidnit sobí stádo, pozdravit přátele i oslavovat přírodu. Šamané se i díky joiku spojovali s dušemi zemřelých.³¹⁾ I v dnešní době je tradice joiku udržována, a to i díky mladým kapelám, které se joikem inspirovaly a ještě k němu přidávají hudbu na evropské i exotické hudební nástroje. Příkladem je norská kapela Sančuari či skupina Angelit, která pochází z malé laponské vesničky, nicméně její zpěvačky, sestry Ursula a Tuuni Länsmanovy, proslavily joik po celém světě.³²⁾

Způsob stravování

Do sámské kuchyně patří dvě základní potraviny - maso a ryby. V letních měsících je doplňují byliny a bobule. Ryby se konzumují vařené, uzené, pečené ale i sušené. Kromě toho se zpracovává veškeré maso ze sobů, je využita i lebka, kopyta, morková kost a krev. Dokonce mohou být využita i střeva a žaludek k přípravě jelit a pokrmu *buoidecalmmas* - uzená mletá směs sobího masa. V minulosti se využívalo i sobí mléko k výrobě sýrů, dnes už se však nedojí, protože je již dostatek krav a koz na

výrobu mléčných výrobků. Typickou součástí severské stravy jsou také bobule, jako borůvky a brusinky. Také se vařila kaše z mléka a šťovíku, která vydržela celou zimu. Vaření měl ve staré kočovné společnosti na starosti muž, ženy mohly maximálně míchat guláš, nebo čistit ryby.³³⁾ I v dnešní době muži umí vařit i péct, ale hlavní role v kuchyni patří ženě. Pod vlivem mísení kultur se i do sámské kuchyně dostala tradiční norská jídla. Stále jsou to všechny druhy ryb na různé způsoby, bobule a z nich připravované omáčky, sýry či pečivo (speciální tenké placky nazývané *flatbrod*). Poměrně novou surovinou je zelenina a ovoce. Již se běžně konzumují jablka, jahody, třešně, brambory a podobně. I sámská kultura však v poslední době podléhá pizze a fastfoodu, ale největší tradici stále tvoří sobí masné výrobky.³⁴⁾

Tradiční obydlí

Kvůli kočovnému stylu života bylo pro Sámy důležité zajistit si jednoduché dočasné bydlení, tím je *lavvu* - kuželovitý stan s dřevěnou konstrukcí. Bývá pokrytý kůžemi nebo kůrou a připomíná indiánské tee-pee. Na podlaze jsou vždy položeny sobí kůže, uprostřed přenosná kamna, kolem kterých rodina sedí, vypráví si příběhy, pije kávu a užívá si celkovou atmosféru, která pro ně znamená domov.³⁵⁾ Další výhodou je jednoduchost stavby *lavvu*, což Sámům umožňuje rychlé přesuny se svými sobími stády. Konstrukce *lavvu* je navíc schopna ustát divoké větry ve skandinávských tundrách.³⁶⁾ V současné době je život Sámů již dost civilizovaný. Ve městech můžeme najít supermarkety, restaurace a jiná podobná zařízení. Těž bydlení je moderní, ale ponechalo si něco z minulosti, domy jsou většinou stavěné z dřevěných panelů. Právě dřevěné domky byly dřív obydlí pro řemeslníky či rybáře. Způsob bydlení totiž úzce souvisel s vykonávaným povoláním. Pastevci sobů tedy stále využívají *lavvu* při svých kočovných poutích.³⁷⁾

Obrázek č. 4: *Lavvu*³⁸⁾

Obrázek č. 5: *Lavvu uvnitř*³⁹⁾

Sámské kroje

K tradicím patří i specifické kroje, které se nazývají „*gakti*“ a dle kterých se rozlišují jednotlivé skupiny Sámů. V Norsku je sámský kroj jediný, který je možný vidět i v běžné dny, ne pouze při speciálních slavnostech. Každá skupina má své vlastní krojové motivy, ale všechny se vyznačují špičatými botami, čtyřhranou čepicí a typickými pestrými barvami - červenou, modrou, zelenou a žlutou. Kromě sámských krojů nosí lidé i běžné oblečení, kterému říkají „*Sami inspired*“, což v překladu znamená „*inspirováno Sámy*“ a v realitě je to takové oblečení, na kterém jsou typické sámské barvy nebo vzory.⁴⁰⁾

Obrázek č. 6: Sámský kroj⁴¹⁾

Obrázek č. 7: *Sami inspired*⁴²⁾

Symboly

Barvy, shodné s těmi na sámském oblečení, také patří na sámskou vlajku, která je od roku 1986 společně s hymnou *Sámi soga lávvla* sámským symbolem. Vlajka zobrazuje čtyři roční období, z čehož modrá - zima, je nejdelší. Modrý půlkruh symbolizuje měsíc a červený představuje slunce.⁴³⁾

Obrázek č. 8: Sámská vlajka⁴⁴⁾

Respondent **Erlend** podotýká: „*Sámové mají svou vlastní vlajku a slaví svůj Den vlajky. Jejich kultura je stále udržována, ale samozřejmě se více přizpůsobili modernímu životnímu stylu. Na norskou kulturu však vliv nemá, neexistují žádné sámské tradice, které by slavili Norové.*“

6. 2. 1917 proběhl první sámský kongres. Ten položil základy pro rozvoj spolupráce současné sámské populace jak uvnitř země, tak napříč hranicemi. Od roku 2004 je tento den oficiálním norským státním svátkem jako Den sámského lidu.⁴⁵⁾

Podle respondenta **Frederika** jsou Sámové v dnešní době velmi dobře integrováni do norské společnosti a mnoho z nich si vlivem míchání obyvatelstva ani neuvědomuje, že má sámskou krev. Někteří lidé například velmi vypadají jako Sámové, nepraktikují však žádné tradice ani neudrží kulturu. Sámové se také jednoduše dají poznat podle jména nebo akcentu.

Typická sámská jména jsou například Ante, Ristin, Sunna, Aslak nebo i Per-Anders, Lars-Nila a Elle-Maret.⁴⁶⁾

Ken Even Berg na otázku zdá nám může říci něco o jeho kultuře a jejích specifikách odpověděl: „*Hodně tradičních zvyků se stále dodržuje. Nejvíce však chov sobů (reindeer herding), ale za poslední roky se toho opravdu hodně změnilo. Pokud jde o ten chov sobů, tradičně je máme především kvůli masu, dále také zpracováváme jejich kůže na oblečení, a mnoho dalšího.*“

Ke stylu života nám **Ken** řekl, že Sámové se do moderního společnosti začali začleňovat už před stovkami let, dnes jsou z nich lékaři, právníci, či zdatní obchodníci, ale většina z nich se stále drží své kultury a snaží se starat o přírodu jako jejich předci.

Dodržování sámské kultury v dnešní době

Staré sámské tradice několikrát do roka ožívají při setkání sámských etnik ze širokého okolí. Jedná se například o oslavu Velikonoc v jedné ze sámsko-norských vesnic nesoucí název Kautokeino, a nebo také Mariánské dny ve finsko-sámském centru Enontekio. Počátky těchto setkání se datují již od konce 14. století. Pro Sámy jsou tyto sešlosti velice důležité, vnímají je jako možnost setkat se svými přáteli z Norska, Finska a Švédska. Věnují se při nich tradičním způsobům zábavy. Mohou zde prodávat sobí maso, kůže a jiné další předměty jejich tvořivosti. Tradičně zde také docházelo a dochází k různým obřadům, jako například svatbám či křtům. Výjimkou zde nejsou ani sobí závody, či koncerty, kde je představen tradiční sámský zpěv Joik. Pro sámské okolí jsou v současnosti tyto akce zdrojem poznání sámské kultury. V dnešní době tyto akce organizuje sdružení enoadatských sámů.⁴⁷⁾

K udržení i podpoře kultury také velmi přispívají sámská média. K tomu dodává respondent **Jan** konkrétní výčet: „*NRK (Norsk rikskringkasting) - veřejnoprávní rozhlasová a televizní společnost - vysílá například zprávy a dětské programy v sámské řeči. Stejná společnost také vlastní sámské rádiové stanice.*“

Další z možností, jak poznat sámskou kulturu, je návštěva místa zvané „*Sápmi park*“. Jde o zábavný park vybudovaný v norské městě Karasjok, které je bráno za hlavní město Sámů v Norsku. V parku se lidé mohou dozvědět o sámské kultuře, mohou vidět zpracování sobí kůže, poslouchat joik, zkusit si rukodělné práce a spatřit typické sámské obydlí. V neposlední řadě se mohou najíst v místní restauraci a koupit si sámský suvenýr. Park je otevřený v průběhu celého roku.⁴⁸⁾

Obrázek č. 9: Sápmi park ⁴⁹⁾

Jazyk

Jako jeden z mála evropských jazyků spadá sámština do ugrofinské jazykové skupiny. Jak je již výše zmiňováno sámský jazyk tvoří celá skupina jazyků. Sámové dnes mluví devíti jazyky, přičemž ze dvou zaniklých se dochovaly texty. Pokud jde o základní dělení, sámské jazyky rozdělujeme na západosámské a východosámské. Do západosámských patří nejpoužívanější severní sámština, lulejská a pitejská sámština, dále umejská sámsština a jižní sámština. Do druhé větve poté spadá kildijská sámština a skoltská sámština, poté terská a inarijská, také dva vymřelé jazyky a to je akkalská sámština a kemijská sámština. Na obrázku níže můžeme vidět v jakých oblastech se kterým jazykem mluví.

Co se týče gramatiky, sámština má velmi složitý systém samohlásek a dvojhásek. Stejně jako ostatní uralské jazyky je to jazyk aglutinační, to znamená, že skloňování se provádí přidáváním předpon a přípon ke kořenu slova. Nepoužívají se členy a chybí kategorie rodu. Dle konkrétního nářečí mají tyto jazyky 8 - 9 pádů, což je v porovnání s ostatními jazyky ugrofinské rodiny velmi málo. Slovesa mají kromě jednotného a množného čísla také tvar dvojnásobného čísla, tzv. duálu, který označuje dvě osoby. Minulé časy jsou celkem tři a není zde kladen důraz na pevný slovosled ve větě. K zaznamenání textu sámština používá latinku s háčky a čárkami. ⁵⁰⁾

Jako příklad sámské řeči je uveden článek 1 Všeobecné deklarace lidských práv. „*Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.*“ ⁵¹⁾

„*Buot olbmot leat rieggadan friddjan ja olmmošárvvu ja olmmošvuoigatvuođaid dáfus. Sii leat jierbmalaš olbmot geain lea oamedovdu ja sii gálggaše leat dego vieljačagat.*“ ⁵²⁾

Kena Even Berga jsme se také zeptali jak on vnímá využití sámštiny v Norsku. Jeho odpověď byla: „*V sámských školách se sámština běžně vyučuje, je to také oficiální jazyk Norska, a zdá se, že pomalu vzrůstá počet sámsky mluvících obyvatel.*“

Obrázek č. 10: Výskyt sámských jazyků⁵³⁾

Náboženství

Z oblasti Sápmi pochází nejdelší zaznamenaná historie šamanismu v Evropě. Ten je založen na víře v duchy, kteří mohou být ovlivňováni zvláště nadanými lidmi - šamany - v Norsku *noaidi*. Tyto vyvolení mohli své šamanské nadání zdědit, nebo být vybráni samotnými duchy. Sámové věřili, že šamani dokáží změnit stav svého vědomí pomocí transu natolik, že se vzdálí do jiných světů, kde komunikují s duchy. Tímto způsobem žádali například o vydání lovných zvířat nebo léčiv. Duchové naopak po lidech skrze šamany mohou žádat oběti. Sámští *Noaidi* často měli pomocné duchy ve zvířecí podobě, které po vstupu do transu napodobovali a jimiž se v procesu vnitřní transformace stávali. Například medvědy, vlky, ryby nebo soby. Vstup do transu usnadňovalo několik věcí. Jednou z nich bylo intenzivní fyzické strádání (toho dosahovali prací v arktických mrazech nazí), poté rytmické údery posvátných bubínků, a především požití psychotropní muchomůrky červené. Takto šamani cestovali buď do horního světa *Saivo* prosit o zvěř, nebo do podsvětí *Jabmeaymo*, kvůli navrácení nemocné duše.

Šamanismus, jednu z nejstarších náboženských praktik lidstva, Sámové vyznávali již od pravěku. Ve 13. století přišli katoličtí misionáři se snahou o christianizaci. Tradiční šamanismus však dokázal přetrvat až do 18. století, kdy byly rituální bubny symbolicky zničeny, a Sámové se obrátili na křesťanství. V posledních letech však přichází snaha o oživení starých praktik šamanů.⁵⁴⁾

Zbytek norských obyvatel však podlehl christianizaci již kolem roku 1000, a to především díky obchodním stykům s křesťanskou Evropou, misionářské činnosti a vikingským nájezdům. Původně Norsko patřilo k římskokatolické církvi, což se změnilo roku 1537, kdy došlo k Reformaci. Dnes se téměř 90% obyvatelstva hlásí k církvi evangelicko-luteránské, převážně proto, že církev je státní a členem se automaticky stává každý.⁵⁵⁾

K náboženství **Ken Even Berg** říká: „V dnešní době je většina sámů protestantského vyznání a to díky misionářům. Ovšem dříve bylo velice běžné věřit v různé typy bohů. Jednoho jsme měli pro cestování, jiného zase pro dobré počasí.“

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zodpovědět otázku „Jaká jsou hlavní kulturní specifika Sámů v Norsku?“. Dále zjistit, jaká je tradiční sámská kultura a zda je v Norsku stále udržovaná. Také nás zajímalo, jak jsou Sámové vnímáni norskou majoritou i názor opačné strany.

Jedním z nejdůležitějších specifíků je sámský způsob obživy. Sámové se tradičně živili rybolovem, lovem i zemědělstvím, nicméně nejcharakterističtějším typem živobytí byl chov polodivokých sobů. Ten také formoval další kulturní prvky, například pronikl do náboženství, které je samo o sobě také důležitým kulturním prvkem. Původně sámové vyznávali šamanismus, což se začalo měnit v 18. století, kdy se obrátili na křesťanství a tento prvek splynul s norskou kulturou. Respondenti potvrdili, že dnes je většina Sámů protestantského vyznání. Dále se Sámové liší jazykem, který je od norštiny velmi odlišný, protože spadá do skupiny ugrofinských jazyků, zatímco norština je jazyk severogermánský. Sámština je skupina 9 různých jazyků, nicméně Sámové mezi sebou dokáží komunikovat, vyjadřovat city i splynutí s přírodou či člověkem pomocí dalšího kulturního prvku, tradičního zpěvu joik. Při zvláštních příležitostech lze také rozlišit Sámy od Norů díky barevným sámským krojům, které mají barvy sámské vlajky.

Situace se v průběhu času změnila a sámská kultura podlehla moderní době. Chovem sobů se již živí jen zlomek obyvatelstva, důležitější příjem plyne z turismu a prodeje tradičních suvenýrů. Ačkoliv je snaha kulturu udržovat, ve větších městech a na jihu Norska však již prakticky splynula a sámské obyvatelstvo lze jen těžko od norského rozeznat. K udržení kultury přispívají vlastní sámské školy, výuka sámštiny v norských školách, sámské noviny i jiná média. Dále velmi prospělo zřízení vlastního sámského parlamentu, kde mohou prosazovat své názory a jsou tolerováni norskou majoritou. Ne vždy tomu tak bylo. V historii byla sámská minorita pod velkým nátlakem a čelila diskriminaci.

Podle výpovědí norských respondentů lze soudit, že v dnešní době nemají se sámskou minoritou žádné problémy a vnímají je jako součást kultury své země. V běžném životě vůbec nerozlišují, kdo má jaký původ. Jak řekl respondent **Erlend**: „*Naše vzájemné soužití je pokojné, bez jakýchkoliv problémů. Lidé se o původ vůbec nestarají a Sámy vidíme jako naše norské přátele.*“ Podobný názor mají i sámští obyvatelé. Ti jsou hrdí na svůj původ, ale norskou majoritu přijímají kladně i jako důležitý prvek formování jejich kultury a historie, i když původně negativním způsobem, kvůli diskriminaci a zákazu jazyka. Nicméně Sámové si i přesto jazyk i identitu dokázali udržet a nyní jsou podporováni norskou vládou i EU. I proto již žádné negativní vztahy nepřetrvávají a etnika vedle sebe žijí v souladu.

Zdroje

BROWN, Paul. Room for the reindeer to roam: Norway's Sami have got their identity back, but not their land. The Guardian, Dostupné z

<http://search.proquest.com.infozdroje.czu.cz/docview/245573514/2704F218FD104940PQ/1?accountid=26997>

Co to je Laponsko. *Laponsko* [online]. [cit. 2016-05-06] Dostupné z:

<http://laponsko.euweb.cz/main.html>

CONRAD, JoAnn. *Sami reindeer-herders today: Image or reality?* dostupné z:

<http://search.proquest.com.infozdroje.czu.cz/docview/205073536/A6ACD34E4D34482EPQ/1?accountid=26997>

HINGAROVÁ, Vendula, Alexandra HUBÁČKOVÁ a Michal KOVÁŘ (eds.). *Sámové: jazyk, literatura a společnost*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Uralica. ISBN 978-80-86818-99-3.

Horná, Tatiana. *Sámské joikování* [online]. lideazeme.cz, Dostupné z: <http://www.lideazeme.cz/clanek/samske-joikovani>

IKKE, Brukt. *Náboženství v Norsku* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.noramb.cz/ARKIV/Basisartikler---Oversettelser/lkke-brukt/religion/general/#.VvIYZr6LTIV>

Its Nina. *Sami People Documentary* Youtube [online]. 11. 11. 2014. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=dDjg_erHMHY

JOHNSON, Jessica. *Sami Culture: The Sami and World War II* [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.laits.utexas.edu/sami/dieda/hist/wwii.htm>

KNIHA NÁBOŽENSTVÍ. *Sámský šamanismus* Praha: Universum, 2016. s. 27-30. ISBN 978-80-242-5179-0

Laponsko. [online] [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <http://www.sileni-sobi.estranky.cz/clanky/laponsko-a-sever-obecne/finske-laponsko.html>

LARSEN, Erika. Collections: Sami - Walking With Reindeer. In: *Erika Larsen* [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/>

LARSEN, Erika. The Reindeer People. *National Geographic* [online]. 2014 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bPiKAhhEHXA>

Northern Sámi (davvisámegiella). [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.omniglot.com/writing/northern sami.htm>

RASMUSSENOVÁ, Nelly. *Děti severských šamanů: cestopis*. Rudná u Prahy: Fleur, 1995. ISBN 80-900616-0-5.

Počasí a podnebí v Laponsku. *Laponsko* [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <http://www.laponsko.com/podnebi-v-laponsku/>

PODZEMSKÝ, Riku. *Joik - tradiční zpěv Sámu* [online]. [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/saam/sami0006.php>

PŘIBÁŇ, Pavel. *Sámové v Norsku, Švédsku, Finsku a Rusku*. [online]. 2010. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/co7la3/120784-421312068.pdf>

Sámové [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.noramb.cz/ARKIV/Basisartikler---Oversettelser/lkke-brukt/Lide-a-spolenost/sami/sami/>

Sámština [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://www.jazyky.com/samstina-nejsevernejsi-jazyk-evropy/>

Sámština: nejsevernější jazyk Evropy. *Studium jazyků v ČR* [online]. 2009 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://www.jazyky.com/samstina-nejsevernejsi-jazyk-evropy/>

Sápmi park [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.visitsapmi.no/sapmi-park>

Severské listy [online]. 2016 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.severskelisty.cz/tydenik/tyd1601.php>

STANCO, Pavel. *Samernas nationaldag* [online]. [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.sverige.cz/6-unora-samernas-nationaldag-den-samu/>

STANOVSKÝ, Michael. Bydlení v Laponsku. *Severské listy* [online]. 2015 [cit. 2016-05-23]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/saam/sami0024.php>

STANOVSKÝ, Michael. *Joik* [online]. [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: www.stanovsky.eu/michal/mike/joik.php

STANOVSKÝ, Michael. *Vlajky severských států* [online]. [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/kaleido/kale0306.php>

UTSI, Carl-Johan. *Roast reindeer and char* [online]. [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: http://www.eng.samer.se/servlet/GetDoc?meta_id=1203

Všeobecná deklarace lidských práv. *Children and armed conflict* [online]. [cit. 2016-05-07] Dostupné z: <https://childrenandarmedconflict.un.org/keydocuments/czech/universaldeclara1.html>

WIDSTTRAND, Staffan *Facts about Sami and raindeer* [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <https://sweden.se/society/sami-in-sweden/>

WOODARD, Kimmi. *Sami Culture: The Sami vs. Outsiders* [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.laits.utexas.edu/sami/dieda/hist/sami-west.htm#early>

Mariánské dny v srdci Laponska [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz/tradice/trad0042.php>

Obrázky

Obrázek č. 1 Iaponka [online]. [pinterest.com](https://cz.pinterest.com/pin/548524429589295049/), Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/548524429589295049/>

Obrázek č. 2 Oblast Sápmi [online] [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1pmi>

Obrázek č. 3 Pastervec se svým stádem [online] [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/>

Obrázek č. 4 Lavvu [online] [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/>

Obrázek č. 5 Lavvu uvnitř [online] [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/>

Obrázek č. 6 Sámský kroj [online] [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: [http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/\)\)](http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/)))

Obrázek č. 7 Sami inspired [online] [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: [http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/\)\)](http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/)))

Obrázek č. 8 Sámská vlajka [online]. [cit. 2016-05-14]. Dostupné z:
<http://www.flaginstitute.org/wp/2015/05/flag-of-sapmi/>

Obrázek č. 9 Sápmi park [online]. [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://www.visitsapmi.no/sapmi-park>

Obrázek č. 10 Sámské jazyky [online]. [cit. 2016-05-14]. Dostupné z:
<http://www.sileni-sobi.estranky.cz/clanky/laponsko-a-sever-obecne/finske-laponsko.html>

graf č. 1 Sámové v číslech [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:
https://www.google.cz/search?q=s%C3%A1mov%C3%A9+v+norsku&biw=1366&bih=623&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi7_7j428LMAhWjvBQKH4CBPUQ_AUIBigB#imgrc=yd8EEYvWVdESyM%3A

graf č. 2 Sámové v číslech [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z:
https://www.google.cz/search?q=s%C3%A1mov%C3%A9+v+norsku&biw=1366&bih=623&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi7_7j428LMAhWjvBQKH4CBPUQ_AUIBigB#imgrc=yd8EEYvWVdESyM%3A

1)

Horná, Tatiana. *Sámské joikování* [online]. lideazeme.cz, Dostupné z:
<http://www.lideazeme.cz/clanek/samske-joikovani>

2)

HINGAROVÁ, Vendula, Alexandra HUBÁČKOVÁ a Michal KOVÁŘ (eds.). *Sámové: jazyk, literatura a společnost*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. Uralica. ISBN 978-80-86818-99-3.

3)

RASMUSSENOVÁ, Nelly. *Děti severských šamanů: cestopis*. Rudná u Prahy: Fleur, 1995. ISBN 80-900616-0-5.

4)

Severské listy [online]. 2016 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:
<http://www.severskelisty.cz/tydenik/tyd1601.php>

5)

CONRAD, JoAnn. *Sami reindeer-herders today: Image or reality?* dostupné z:
<http://search.proquest.com.infozdroje.czu.cz/docview/205073536/A6ACD34E4D34482EPQ/1?accountid=26997>

6)

NILSON, Lena Maria, et al. *Diet and lifestyle of the Sami of southern Lapland in the 1930s-1950s and today* [online]. 2016 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z:
<http://search.proquest.com.infozdroje.czu.cz/docview/877024917/71DD72C4AD4242ACPQ/4?accountid=26997>

7)

Its Nina. *Sami People Documentary* Youtube [online]. 11. 11. 2014. Dostupné z:
https://www.youtube.com/watch?v=dDjg_erHMHY

8)

Sami [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z:
<http://www.ssb.no/en/befolkning/statistikker/samisk/hvert-2-aar>

9)

Sámové [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z:
<http://www.noramb.cz/ARKIV/Basisartikler---Oversettelser/lkke-brukt/Lide-a-spolenost/sami/sami/>

10) 12)

http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=2015:laponci_ve_svedsku

11)

Sámština [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z:
<http://www.jazyky.com/samstina-nejsevernejsi-jazyk-evropy/>

13)

Co to je Laponsko. *Laponsko* [online]. [cit. 2016-05-06] Dostupné z:

<http://laponsko.euweb.cz/main.html>

14)

Počasí a podnebí v Laponsku. *Laponsko* [online]. [cit. 2016-05-06] Dostupné z:

<http://www.laponsko.com/podnebi-v-laponsku/>

15)

Laponsko. [online] [cit. 2016-05-06]. Dostupné z:

<http://www.sileni-sobi.estranky.cz/clanky/laponsko-a-sever-obecne/finske-laponsko.html>

16)

Oblast Sápmi. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1pmi>

17)

PŘIBÁŇ, Pavel. *Sámové v Norsku, Švédsku, Finsku a Rusku*. [online]. 2010. s. 11. [cit. 2016-03-20].

Dostupné z: <http://theses.cz/id/co7la3/120784-421312068.pdf>

18)

RASMUSSENOVÁ, Nelly. *Děti severských šamanů: cestopis*. Rudná u Prahy: Fleur, 1995. s. 40 - 46. ISBN 80-900616-0-5.

19)

WOODARD, Kimmi. *Sami Culture: The Sami vs. Outsiders* [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z:

<http://www.laits.utexas.edu/sami/dieda/hist/sami-west.htm#early>

20)

RASMUSSENOVÁ, Nelly. *Děti severských šamanů: cestopis*. Rudná u Prahy: Fleur, 1995. s. 46 - 47. ISBN 80-900616-0-5.

21)

RASMUSSENOVÁ, Nelly. *Děti severských šamanů: cestopis*. Rudná u Prahy: Fleur, 1995. s. 70. ISBN 80-900616-0-5.

22)

RASMUSSENOVÁ, Nelly. *Děti severských šamanů: cestopis*. Rudná u Prahy: Fleur, 1995. s. 48. ISBN 80-900616-0-5.

23)

JOHNSON, Jessica. *Sami Culture: The Sami and World War II* [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z:

<http://www.laits.utexas.edu/sami/dieda/hist/wwii.htm>

24)

RASMUSSENOVÁ, Nelly. *Děti severských šamanů: cestopis*. Rudná u Prahy: Fleur, 1995. s. 71 - 72. ISBN 80-900616-0-5.

25)

RASMUSSENOVÁ, Nelly. *Děti severských šamanů: cestopis*. Rudná u Prahy: Fleur, 1995. s. 83 - 87. ISBN 80-900616-0-5.

26)

PŘIBÁŇ, Pavel. *Sámové v Norsku, Švédsku, Finsku a Rusku*. [online]. 2010. s. 30 - 31. [cit.

2016-03-20]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/co7la3/120784-421312068.pdf>

27)

Severské listy. [online] [cit. 2015-04-22]. Dostupné z:

<http://www.severskelisty.cz/udalost/uda0247.php>

28)

Sámové [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z:

<http://theses.cz/id/co7la3/120784-421312068.pdf#dobje>

29) 35) 40)

LARSEN, Erika. *The Reindeer People*. *National Geographic* [online]. 2014 [cit. 2016-05-14]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=bPiKAhhEHXA>

30)

Pastevec se svým stádem Dostupné z:

<http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/>

31)

PODZEMSKÝ, Riku. *Joik – tradiční zpěv Sámů* [online]. [cit. 2016-04-09]. Dostupné z:

<http://www.severskelisty.cz/saam/sami0006.php>

32)

STANOVSKÝ, Michael. *Joik* [online]. [cit. 2016-05-14]. Dostupné

z: www.stanovsky.eu/michal/mike/joik.php

33)

UTSI, Carl-Johan *Roast reindeer and char* [online]. [cit. 2016-05-14]. Dostupné

z: http://www.eng.samer.se/servlet/GetDoc?meta_id=1203

34)

VONDŘIČKA, Pavel. *Norská kuchyně* [online]. [cit. 2016-05-23]. Dostupné

z: <http://www.mundo.cz/norsko/kuchyne>

36)

Northern lavvu [online]. [cit. 2016-05-14]. Dostupné z: <http://lavvu.com/>

37)

STANOVSKÝ, Michael. Bydlení v Laponsku. *Severské listy* [online]. 2015 [cit. 2016-05-23]. Dostupné z:

<http://www.severskelisty.cz/saam/sami0024.php>

38)

lavvu Dostupné z: <http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/>

39)

lavvu uvnitř Dostupné z: <http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/>

41)

Sámský kroj Dostupné z: <http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/>

42)

Sami inspired Dostupné z: <http://www.erikalarsenphoto.com/collections/sami-walking-with-reindeer/>

43)

STANOVSKÝ, Michael. *Vlajky severských států* [online]. [cit. 2016-04-09]. Dostupné z:

<http://www.severskelisty.cz/kaleido/kale0306.php>

44)

sámská vlajka Dostupné z: <http://www.flaginstitute.org/wp/2015/05/flag-of-sapmi/>

45)

STANCO, Pavel *Samernas nationaldag* [online]. [cit. 2016-04-09]. Dostupné z:

<http://www.sverige.cz/6-unora-samernas-nationaldag-den-samu/>

46)

WIDSTTRAND, Staffan *Facts about Sami and reindeer* [online]. [cit. 2016-05-06]. Dostupné z:

<https://sweden.se/society/sami-in-sweden/>

47)

Mariánské dny v srdci Laponska [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z:

<http://www.severskelisty.cz/tradice/trad0042.php>

48)

Sápmi park [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://www.visitsapmi.no/sapmi-park>

49)

Sápmi park Dostupné z: <http://www.visitsapmi.no/sapmi-park>

50)

Sámština: nejsevernější jazyk Evropy. *Studium jazyků v ČR* [online]. 2009 [cit. 2016-05-02]. Dostupné

z: <http://www.jazyky.com/samstina-nejsevernejsi-jazyk-evropy/>

51)

Všeobecná deklarace lidských práv. *Children and armed conflict* [online]. [cit. 2016-05-07] Dostupné

z: <https://childrenandarmedconflict.un.org/keydocuments/czech/universaldeclara1.html>

52)

Northern Sámi (davvisámegiella). [online]. [cit. 2016-05-07]. Dostupné z:

<http://www.omniglot.com/writing/northernsami.htm>

53)

sámské jazyky Dostupné z:

<http://www.sileni-sobi.estranky.cz/clanky/laponsko-a-sever-obecne/finske-laponsko.html>

54)

KNIHA NÁBOŽENSTVÍ. *Sámský šamanismus* Praha: Universum, 2016. s. 27-30. ISBN

978-80-242-5179-0.

⁵⁵⁾

IKKE, Brukt. *Náboženství v Norsku* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z:

<http://www.noramb.cz/ARKIV/Basisartikler---Oversettelser/Ikke-brukt/religion/general/#.VvIYZr6LTIV>

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

https://www.hks.re/wiki/ls2016:samove_v_norsku

Last update: **29/05/2024 19:37**

